

3. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» (Електронний ресурс). – Режим доступу зі сторінки : <http://zakon2.rada.gov.ua>

4. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес. – К.: «К.І.С.», 2010-576с.

5. Національна Асоціація Адвокатів України, Рада адвокатів Київської області, "Закон і бізнес" 17.10—23.10.2015, О. Татаров (електронний ресурс). – режим доступу зі сторінки : <http://radako.com.ua>.

Гошуляк Ю.Ю.

курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Санакоєв Д.Б.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативного-розшукової
діяльності та спеціальної техніки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОВОКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Однією із найбільш дискусійних проблем кримінального процесуального та оперативного-розшукового законодавства на сьогодні є питання правомірності проведення окремих оперативного-розшукових заходів (далі ОРЗ – Ю.Г.) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі НСРД – Ю.Г.), змістом яких можуть бути дії провокаційного характеру з боку правоохоронних органів. Як наслідок, матеріали, отримані в такий спосіб, будуть визнані недопустимими через порушення прав і свобод людини та не можуть бути допущені судом як докази.

Окремі проблемні питання застосування елементів провокації у протидії злочинності були предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців у різних галузях правової науки: кримінального права та процесу, криміналістики та оперативного-розшукової діяльності.

Так, наприклад, Таганцев М.С. визначав провокатора як такого, «хто спонукав до злочину з метою передати виконавця правосуддю і піддати його відповідальності» [1, с. 769].

На думку Позднішева С.В., «поліція повинна попереджати і припиняти злочини, а не створювати їх сама; провокація суперечить меті поліцейської діяльності, і як засіб брудна і така, що не відповідає закону, не повинна бути допущеною і дозволеною» [2, с. 589].

Під час аналізу національної практики правозастосування чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства України ми дійшли висновку про те, що в діяльності правоохоронних органів України допускаються факти провокації вчинення злочинів, особливо за ст.ст. 368-369-2, та за ст.ст. 305-309, 311, 321 КК України [3].

Більшість провокацій можливе у межах заведених оперативно-розшукових справ при проведенні таких ОРЗ як контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка товарів, предметів і речовин, у т.ч. заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності, з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь (п. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»), а також у межах кримінального провадження під час реалізації окремих форм контролю за вчиненням злочину, передбаченого ст. 271 КПК України [4].

Свою позицію з цього питання висловив у низці рішень Європейський Суд з прав людини (*дали ЄСПЛ. – Ю.Г.*). Так, Судом, у § 2 рішення «Калабро проти Італії» (*Calabro v. Italy*) від 21 березня 2002 р., акцентовано та тому, що якщо дії таємних агентів спрямовані на підбурювання до злочину, і немає підстав вважати, що він був би вчинений без їх втручання, то це ...може бути названо провокацією, та що таке втручання і його використання у розгляді кримінальної справи може непоправно підірвати справедливість суду» [5, с. 189].

У рішенні по справі «Едвардс та Льюїс проти Сполученого Королівства» (*Edwards and Lewis v. United Kingdom*) від 27 жовтня 2004 р. Суд констатував, що «вимоги, закладені в принципі справедливого судового розгляду, не допускають використання на суді доказів, отриманих в результаті підбурювання поліцейських до вчинення людиною злочину», і хоча «в англійському праві наявність провокації з боку влади не є істотною підставою для захисту, норми права, тим не менше покладають на суддю обов'язок – за наявності провокації припинити провадження по справі з посиланням на використання судової процедури в незаконних цілях чи виключити будь-який доказ, отриманий шляхом провокування злочину» [5, с. 313].

Згідно практики Верховного суду Сполучених штатів Америки, не вважаються провокацією випадки, коли особам, які мали намір вчинити злочин, надається можливість здійснити свій протиправний задум. Провокацією вважаються лише такі дії інформатора, які спрямовані на те, щоб спонукати людину, яка не мала злочинного наміру, скоїти злочин, дають поліції можли-

вість почати кримінальне переслідування цієї людини. Водночас, провокація злочину поліцією не може бути терпима тому, що якщо задум в скоєнні злочину виникає, власне кажучи, у співробітників поліції, які збуджують відповідне бажання і готовність у невинної людини вчинити злочинне діяння і допомагають їй у цьому [6, с. 106-107].

Відповідно до вимог ст. 271 КПК України, контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин. Він проводиться в таких формах: контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Законодавцем було враховано і вимоги щодо недопустимості доказів, отриманих внаслідок провокації злочину, а саме: під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би оперативний працівник чи слідчий цьому не сприяли. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні [4].

Тобто, враховуючи вимоги національного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів, потрібно чітко розмежовувати межі дозволеного під час проведення уповноваженими органами на здійснення ОРЗ та НСРД. Тобто, якщо вказані особи залучають заздалегідь поінформовану особу для подальшого викриття злочинця, своїми активними діями провокує останнього до вчинення злочину шляхом підбурювання, то отримані в ході проведення такої операції докази, що свідчать про винуватості особи, суд зобов'язаний визнати недопустимими, а особу підозрюваного (обвинуваченого) – виправдати.

Отже, проведений нами аналіз теорії та практики застосування окремих форм контролю за вчиненням злочину, а також рішень міжнародних судів засвідчив, що слід відрізнити правомірний контроль за вчиненням злочину як ефективний засіб негласного розслідування від провокації – незаконної дії в правозастосовній діяльності правоохоронних органів. Адже підбурювання особи до вчинення злочину з боку правоохоронних органів є порушенням права особи на справедливий суд, що передбачено п. 1 ст. 6 Конвенції по захист прав людини і основоположних свобод і не може бути допустимим у діяльності правоохоронних органів держави, яка проголосила себе правовою.

Список бібліографічних посилань:

1. Таганцев Н.С. Русское уголовное право: Лекции. Часть общая. / Таганцев Н.С. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – СПб. : Гос. Тип., 1902. – Т. 1. – 823 с.
2. Полный курс уголовного права: Преступление и наказание. В 5-ти томах / Под ред. А. И. Коробеев – СПб. : Пресс, 2008. – Т. 1. – 1133 с.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Ві-

домості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

5. Макбрайд Д. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес / Д. Макбрайд– К. : «К.І.С.», 2010.

6. Мансуров О.А. Уголовно-правовые меры борьбы с провокацией взятки либо коммерческого подкупа: Дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / О.А. Мансуров. – М., 2001. – 215 с.

Лесько В.О.

курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Санакоев Д.Б.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та спеціальної техніки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИКА ПРИПИНЕННЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ

У протидії злочинам, пов'язаним із умисним позбавленням життя людини, важливу роль відіграє тактика їх виявлення, припинення і розслідування, завдяки чому можливо визначитися із необхідними слідчими (розшуковими) діями, у т.ч. й негласними, з метою виявлення особи злочинця та притягнення її до відповідальності.

За офіційними даними ГП України кількість умисних убивств у 2016 році суттєво зменшилася. Так, за 2015 р. їх зареєстровано 1170, а за 2016 р. – 229 [1]. Однією з причин такого становища є наявність бойових дій на території Луганської та Донецької областей, де зазвичай ці показники перевищували середні по країні. Проте, різко зросла річна кількість зареєстрованих умисних вбивств у Закарпатській та Івано-Франківській областях.

Головним завданням оперативних та слідчих підрозділів є швидке та повне розслідування злочину, з'ясування причин та умов, що сприяли їх вчиненню. Складність протидії умисним вбивствам найчастіше виявляється у ві-